

Burebista

Statuia lui **Burebista** în Parcul Municipal Călărași

Burebista, rege al geto-dacilor (82 î.Hr. - 44 î.Hr.), întemeietorul statului dac.

Întemeierea statului dac

Dacia

Dacia în timpul lui Burebista În prima jumătate a anului 100 î.Hr. dezvoltarea societății dacice, întărirea aristocrației tribale militare și transformarea ei în clasă politică au determinat trecerea la organizarea de tip statal. Burebista, care își începe domnia în anul 82 î.Hr. Conform istoricului Iordanes, Burebista a moștenit o puternică uniune tribală, care s-a transformat în stat odată cu supunerea treptată a tuturor triburilor și uniunilor de triburi geto-dace către autoritatea centrală. La acest proces de unificare nu au contribuit numai factori interni (aristocrația tribală și masa războinică, puterea și iscusința lui Burebista), ci și cei externi (creșterea amenințărilor celților și romanilor). Unificarea triburilor geto-dace s-a realizat pe 2 căi: pe cale pașnică, când șefii de trib acceptă supunerea față de Burebista de bună voie, și pe cale războinică, când se dorește păstrarea puterii tribale de către unii conducători locali (cetatea Tyras a fost arsă din temelii). Desigur, creșterea puterii militare a lui Burebista a determinat supunerea de bunăvoie a multor uniuni tribale geto-dacice. Strabon scria că, ascultându-l pe Deceneu, geto-dacii "s-au lăsat înduplecați să taie vița de vie și să trăiască fără vin". Unificarea triburilor geto-

dacice se termină pe la 60 î.Hr.-59 î.Hr, când Burebista începe campania împotriva celților. În munții Orăștiei va fi centrul statului dac format de Burebista. Aici el formează cetăți de piatră, cele mai importante fiind: Costești, Blidaru, Capalna și Sarmisegetuza, ultima transformată, până la urmă, chiar în capitală a regatului.

Luptele cu celții

Pericolul cel mai apropiat de centrul statului lui Burebista era reprezentat de celți. În anul 60 î.Hr. sau 59 î.Hr. pornește o campanie fulgerătoare împotriva boilor, tauriscilor și anarților, pe care-i distruge. Rezultatul a fost o masivă migrație a celților spre vest. În teritoriile cucerite au apărut așezări geto-dace. În aceeași campanie au fost zdrobiți probabil și scordiscii de la gura Tisei. Hotarele Daciei s-au extins astfel până la confluența râului Morava cu Dunărea Mijlocie.

Cucerirea litoralului Mării Negre

După campania împotriva celților, Burebista a acordat mare atenție zonei istro-pontice, unde primejdia romană era în creștere. În anii 73 î.Hr.-72 î.Hr. cetățile grecești pontice sunt cucerite de generalul roman Terentius Varro Lucullus. Cetățile se răscoală împotriva guvernatorului Antonius Hybrida. Hybrida a organizat o expediție, dar a fost înfrânt de greci, aliați cu bastarnii și geții. Burebista hotărăște apoi să supuna cetățile de pe litoralul Pontului Euxin (Marea Neagră). În 55 î.Hr. cucerește orașul grecesc Olbia de la gurile Bugului, apoi Tyras. Au urmat apoi Histria, Tomis, Mesembria. Întregul litoral pontic și teritoriul până la munții Haemus (Balcani) se afla sub stăpânirea lui Burebista. De aici, Burebista a organizat expediții până în Macedonia și Illiria. Devine astfel "cel dintâi și cel mai mare dintre regii din Tracia", cum îl numește o inscripție greacă contemporană.

Relațiile cu Roma

Cuceririle istro-pontice ale lui Burebista au pus statul dac în conflict cu Roma. Aceasta n-a intervenit însă imediat din cauza situației interne, care culminase cu războiul civil dintre Cezar și Pompei (49 î.Hr.). În primăvara anului 48 î.Hr, când luptele dintre Cezar și Pompei se dădeau în peninsula Balcanică, Burebista l-a trimis pe Acornion ca delegat cu o misiune pe lângă Pompei. În schimbul ajutorului militar, Pompei recunoștea vastele hotare ale Daciei. Acesta este însă înfrânt la Pharsalos și se refugiază în Egipt, unde este ucis. După această victorie Cezar plănuia o campanie împotriva Daciei. Își concentrase în anul 44 î.Hr. o mare armată pe malul de est al Mării Adriatice. Este însă asasinat în același an.

Moartea lui Burebista și destrămarea statului dac

Burebista este înlăturat și ucis de aristocrația nemulțumită de creșterea puterii acestuia. Moartea lui Burebista a provocat mari transformări și tulburări. Regatul dac se destramă în 4, mai apoi în 5 state. Centrul din Transilvania va fi condus după moartea lui Burebista de marele preot Deceneu. Moartea lui Burebista a avut drept efect destrămarea regatului său, ale cărui limite fuseseră: în Nord: Carpații Păduroși, în Est: Pontul Euxin, în Sud:

munții Haemus, în Vest: confluența râului Morava cu Dunărea Mijlocie. După moartea lui Burebista continuitatea vieții politice se menține în Sud-Vestul Transilvaniei, în zona fortificată a Sarmisegetuzei. Puterea în stat a fost preluată de Deceneu. Acesta era rege, mare preot și judecător suprem. Sub Deceneu, statul dac are un caracter teocratic (religios).

Traian

Marcus Ulpius Nerva Traianus (n. 18 septembrie 53 Italică Santiponce, d. 9 august 117 Selinus Cilicia), Împărat Roman între (98 - 117) a fost al doilea dintre cei așa-zisi cinci împărați buni ai Imperiului Roman și unul dintre cei mai importanți ai acestuia. În timpul domniei sale, imperiul ajunge la întinderea teritorială maximă.

Împăratul Traian

Origine

Traian a fost fiul lui M. Ulpius Traianus, un proeminent senator și general dintr-o familie romană faimoasă. Familia s-a stabilit în provincia Baetica, în Spania de azi, cândva spre sfârșitul celui de-al Doilea Război Punic, iar Traian a fost doar unul din familia Ulpii, care a continuat și după moartea sa.

S-a născut pe 18 septembrie, 53 în orașul Italica. Tânăr fiind, a urcat în ierarhia armatei romane, luptând în cea mai periculoasă zonă a Imperiului Roman, în zona Rinului. A luat parte la războaiele lui Domițian împotriva germanilor și era unul dintre cei mai mari comandanți militari ai imperiului când Domițian a fost ucis în 96.

Renumerele său i-a servit în timpul succesorului lui Domițian, Nerva, care era nepopular în cadrul armatei și avea nevoie de ceva ca să le obțină sprijinul. A obținut asta prin numirea lui Traian ca fiu adoptiv al său și succesor în toamna lui 97 (27 octombrie). Viitor împărat Hadrian i-a adus vestea lui Traian despre adopție, obținând astfel bunăvoința lui Traian pentru restul vieții sale. La moartea lui Nerva pe 27 ianuarie 98, Traian i-a succedat fără nici un incident, fiind respectat de supuși. Astfel primul roman ne-italian devine împărat.

Traian Optimus

Noul împărat a fost primit de oamenii din Roma cu mare entuziasm, pe care el l-a justificat prin guvernarea pașnică și fără vărsare de sânge, spre deosebire de domnia lui Domițian. A eliberat oamenii care au fost închiși pe nedrept de Domițian și a returnat proprietăți confiscate. Istoricul Dio Cassius susține că îi plăceau vinul și băieții, dar că pederastia lui nu a făcut rău nimănui. Popularitatea sa a ajuns la asemenea nivel încât Senatul Roman i-a dat lui Traian titlul de optimus, adică cel mai bun.

Traian - Dacicus Maximus

Dar Traian a fost cunoscut în istorie pentru luptele sale. În 101, a lansat o expediție în regatul Dacia, aflat la nord de Dunăre și l-a forțat un an mai târziu pe regele Decebal să capituleze, după ce Traian a asediat cu succes capitala Sarmizegetusa. Traian s-a întors la Roma încununat cu succes și a primit titlul de Dacicus Maximus.

Totuși, la scurt timp, Decebal a adus iarăși probleme Imperiului Roman, încercând să convingă regatele vecine nord-dunărene să i se alătore. Traian se hotărăște să atace din nou, inginerii săi construind un imens pod peste Dunăre, și reușesc să cucerească Dacia în 106, capitala dacilor, Sarmizegetusa fiind distrusă, Decebal se sinucide, iar în locul capitalei, Traian construiește un oraș numit Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa. A hotărât să colonizeze Dacia cu romani și a anexat-o ca o provincie romană.

Pe urmele lui Alexandru cel Mare

Cam în același timp, regele Nabateei a murit. El a lăsat moștenire regatul său lui Traian, în timp ce Dacia era cucerită, iar imperiul a câștigat astfel ceea ce va deveni provincia Arabia Petrea (sudul Iordaniei de azi și o mică parte din Arabia Saudită).

Pentru următorii șapte ani, Traian a domnit ca un împărat civil. În acest timp a corespondat cu Pliniu pe tema creștinilor, spunându-i în principiu că îi va lăsa în pace atât timp cât nu-și vor practica religia în public. A construit câteva noi clădiri, monumente și

drumuri în Italia și Iberia natală. Magnificul forum, ce include și Columna lui Traian, care au fost ridicate pentru a comemora victoriile din Dacia, se mențin încă în Roma, așa cum se menține și arcul de triumf din Mérida.

Monedă romana de bronz (sestert) cu efigia lui Traian

În 113, s-a îmbarcat pentru ultima campanie, provocat fiind de decizia Partei de a pune un rege pe tronul Armeniei, un regat asupra căruia cele două mari imperii au împărțit hegemonia încă de pe timpul lui Nero. Traian a ajuns primul în Armenia, l-a detronat pe regele existent și a anexat regatul la Imperiul roman. Apoi și îndreptat atenția către sud, către Parthia, cucerind Babylonul, Seleucia și în final Ctesiphon, capitala în 116. A continuat să meargă către sud, către Golful Persic, a declarat Mesopotamia ca o nouă provincie a imperiului și s-a plâns că e prea bătrân pentru a-i călca pe urme lui Alexandru cel Mare.

Imperiul Roman în timpul lui Traian

Și totuși nu s-a oprit aici. Mai târziu în 116, a trecut munții Khuzestan în Persia și a cucerit Susa, marele oraș. L-a detronat pe regele Partei Chrosoes și și-a urcat pe tron propria marionetă, pe Parthamaspatēs. Imperiul roman nu va mai înainta niciodată atât de mult spre est.

La acest moment, sorții războiului precum și propria-i sănătate, l-au trădat. Orașul-fortăreață Hatra, de pe Tigru, în spatele său, a continuat să reziste atacurilor romane. Evreii s-a răsculat, la fel și populația Mesopotamiei. Traian a fost astfel forțat să-și retragă armatele pentru a înnăbuși revoltele. Traian vedea acest lucru ca pe un amănunt minor, dar nu a mai apucat să condcă o armată pe câmpul de bătălie.

Decesul si Renumele

Târziu în 116, pe când se odihnea în provincia Clicia și plănuia încă un război împotriva Partei, Traian s-a îmbolnăvit. Sănătatea i s-a înrăutățit în primăvara și vara lui 117, până când pe 9 august a murit. Pe patul de moarte, l-a numit ca succesor pe Hadrian. Acesta, devenind conducător, a returnat Mesopotamia Partei. Toate celelalte teritorii cucerite de Traian au fost păstrate.

Pentru următoarea perioadă, oricărui împărat nou, chiar și a celui a Imperiului Bizantin, i se ura în Senat să fie felicitat Augusto, melior Traiano, adică "mai norocos ca Augustus și mai bun ca Traian". Spre deosebire de alți conducători ai istoriei, reputația lui Traian a rămas nepătată timp de mai mult de 1900 de ani.

Unii văd în Traian un exemplu a acceptării din partea Romei a idealurilor de pe cuprinsul imperiului, în timp ce alții consideră ascensiunea unui spaniol la tronul Romei ca fiind începutul sfârșitului adevăratei societăți romane de aptitudine în ceea ce privește desprinderea de la viața socială

Decebal

Decebal - pe Columna lui Traian

Decebal (inițial purta numele Diurpaneus), rege dac (87-106).

Statul dac

Statul centralizat dac s-a aflat în apogeul puterii sale sub regele Decebal. Deși mai restrâns ca arie geografică decât teritoriul stăpânit de regele Burebista (82-44 î.Hr.) - cuprinzând Transilvania, Banatul, Oltenia, centrul și sudul Moldovei, noul stat era mai puternic și mai bine organizat. Limitele statului dac în timpul lui Burebista (82-44 î.Hr.) au fost: în Nord: Carpații Păduroși, în Est: Pontul Euxin, în Sud: munții Haemus (Balcani), în Vest: Dunărea Mijlocie. Progresele înregistrate în acest timp de societatea dacică erau multiple și importante: o populație numeroasă și grupată în jurul multor "dave" în care pulsa o vie activitate economică, legături comerciale cu lumea greco-romană, o cultură înfloritoare cu puternice elemente originale.

Personalitate

Regele Decebal a avut mai multe războaie cu romanii, care îi vor recunoaște deosebita înșușiri militare și politice. La începutul secolului III, la aproape 150 de ani de la afirmarea lui Decebal, istoricul roman Dio Cassius îi făcea următorul portret elogios: "Era foarte priceput în ale războiului și iscusit la faptă, știind să aleagă prilejul pentru a-l ataca pe dușman și a se retrage la timp. Abil în a întinde curse, era viteaz în luptă, știind a se folosi cu dibacie de o victorie și a scăpa cu bine dintr-o înfrângere, pentru care lucruri el a fost mult timp un potrivnic de temut al romanilor".

Pe un vas funerar descoperit la Sarmizegetusa Regia se poate citi textul: "DECEBALUSPERSCORILO". Unele interpretări îl consideră în limba dacă, posibilul sens fiind de Decebal fiul lui Scoryllo altele în latină ceea ce ar conduce la traducerea Decebal prin Scoryllo..

Începutul domniei

Încă din primul an de domnie, din anul 87, este confruntat cu o situație dificilă. Roma organizează prima campanie în inima Daciei. Împăratul [[Domițian], pentru a-l pedepsi pe Decebal, trimite o armată comandată de prefectul Gărzii Pretoriene, Cornelius Fuscus, să traverseze Dunărea. Într-un defileu Decebal surprinde într-o capcană forțele romane. Comandantul roman cade în luptă iar Decebal duce în Munții Orăștiei prada de război: prizonieri, trofee și stindardul legiunii a V-a. Marea batalie are loc la Tapae.

La un an de la această victorie, în anul 88, o armată romană condusă de Tettius Iulianus atacă din nou pătrunzând în Dacia prin Banat. Decebal așteaptă în defileul de la Tapae. Confruntarea se încheie cu victoria romană. Deși înfrânt de către romani, datorită dificultăților întâmpinate de armatele imperiale în Pannonia în lupta cu quazii și marcomanii, care-l sprijiniseră pe regele dac, Decebal încheie o pace avantajoasă cu împăratul Domițian în anul 89. Decebal era numit client al Romei iar regatul sau regat clienteral, primea mesteri faurari, instructori militari, etc.

Ani de pace

În schimbul unor subsidii în bani și ingineri, Decebal se recunoaște rege clientelar al Romei și continuă, în următorii 12 ani de pace să-și consolideze puterea și statul. Procesul de centralizare a statului dac este accelerat, armata este echipată și instruită. Se inițiază un vast program de construcții civile și militare, îndeosebi în regiunea Munților Orăștie. Încearcă să stabilească relații cu popoare și state inamice Romei.

Primul război dacic

Confruntările dintre daci și romani au reînceput în timpul împăratului Traian. La începutul anului 101, armata romană, condusă chiar de împărat, după ambele pregătiri de aproape 3 ani, a atacat Dacia cu 13-14 legiuni și alte unități auxiliare (în total c. 150.000 de soldați). La 25 martie 101 împăratul părăsește Roma, traversează Dunărea pe poduri de vase la Laederata (Ramna) și Dierna (Orșova) pătrunzând în Dacia prin Banat. Dio Cassius menționează episodul în care burii germanici cu aliații lor îi trimit lui Traian o ciupercă uriașă pe care era scris un mesaj prin care romanii sunt sfătuiți pentru binele lor să se întoarcă la Roma. Are loc bătălia de la Tapae, în vara anului 101 iar Decebal încearcă să oprească înaintarea romană. Bătălia se încheie însă cu victoria romană.

În iarna și primăvara anului 102, Decebal este înfrânt la Nicopolis ad Istrum și în Dobrogea la Adamclisi. În toamna anului 102, Decebal este silit să încheie o pace zdrobitoare pentru Dacia: regele dac trebuia să dărâme zidurile cetăților, să cedeze o serie de teritorii și să renunțe la orice independență în politica externă.

Al doilea război dacic

Din ordinul lui Traian, Apolodor din Damasc, cel mai vestit inginer al epocii, înalță, între Drobeta și Pontes, în anii 103-105, un durabil pod peste Dunăre, pe care legiunile romane îl trec în vara anului 105, inițiind cel de-al doilea război dacic. Abandonat de aliați, atacat prin Banat, Valea Oltului și Moldova, constrâns continuu la defensivă, Decebal se retrage în citadela din Munții Orăștie. După cucerirea puternicelor cetăți care păzeau accesul spre capitală: Blidaru, Costești, Piatra Roșie, Bănița, Căpâlna, Tilișca, legiunile romane încep asediul Sarmizegetusei.

În ciuda rezistenței dace, cetatea este cucerită și distrusă din temelii. Decebal, împreună cu câteva căpetenii, reușește să părăsească cetatea încercând să continue rezistența împotriva romanilor în interiorul țării. Este urmărit de cavaleria romană și, în urma unei trădări, pentru a nu cădea viu în mâinile dușmanului, se sinucide.

Urmări

O mare parte a teritoriului statului dac (Transilvania, Banatul și Oltenia) a fost transformată în vara anului 106 în provincie romană numită Dacia Felix, având capitala situată la 40 de km de vechea capitală, incendiată în urma războiului dac din 105-106, purtând numele de Ulpia Traiana Dacica Augusta Sarmisegetusa. Muntenia și Sudul

Moldovei au fost încorporate în provincia Moesia Inferior. După înfrângerea dacilor, Traian a organizat la Roma o mare și costisitoare festivitate, care a durat 123 de zile. Zeci de mii de daci au fost duși în sclavie la Roma, alte zeci de mii de daci au fugit din Dacia pentru a evita sclavia. Detaliile celor două conflicte, grele și sângeroase au fost relatate de istoricul roman Dio Cassius, dar cele mai bune comentarii sunt basoreliefurile de pe Columna lui Traian construită în Roma de Apolodor din Damasc(în 113) precum și monumentul triumfal de la Adamclisi, din Dobrogea.

Cu ajutorul foarte bogatului tezaur al regatului dac și cu aurul extras din minele de aur de la Roșia Montana, Imperiul Roman se va redresa financiar. Astfel, deși capitala coloniei este Ulpia Traiana Sarmisegetusa, cel mai important oraș din teritoriu este Apulum (Alba Iulia), oraș prin care trece aproape întreaga cantitate de aur ce ia drumul vestic. Tot Dacia va mai oferi Imperiului mai multe legiuni alcătuite exclusiv din daci care vor lupta în multe colțuri ale Europei.